

สถานภาพการวิจัยทางภาษาศาสตร์ในประเทศไทย : ระบบหน่วยคำถึงระบบประโยคและความหมาย

สุจิตลักษณ์ คีตคุง*

บทความนี้นำเสนอสถานภาพงานวิจัยทางการศึกษาระบบหน่วยคำถึงระบบประโยคและความหมายในภาษาไทย ในฉบับที่แล้วเป็นเรื่องของระบบหน่วยคำ ในฉบับนี้จะนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวกับระบบประโยค ส่วนฉบับต่อไปก็จะเป็นเรื่องของผลงานการศึกษาภาษาทั้งระบบและผลงานการศึกษาความหมาย

การศึกษาระบบประโยค

การศึกษาระบบประโยคในทางภาษาศาสตร์จะรวมอยู่ในการศึกษาวิชาวากยสัมพันธ์ (Syntax) การศึกษาวิจัยระดับประโยคในภาษาไทยนั้น ผลงานที่ศึกษาระดับประโยคในระยะต้น ๆ จะเป็นการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ โครงสร้าง ระยะต่อ ๆ มาเป็นการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต ไวยากรณ์การก และไวยากรณ์อรรถการก เพื่อแสดงให้เห็นวิวัฒนาการและแนวทางของการศึกษาวิจัยระดับประโยค ผู้วิจัยได้นำเสนอรายการผลงานต่าง ๆ จำนวน 128 เรื่อง ตามลำดับเวลาในตารางต่อไปนี้

ภาษาอังกฤษ

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	1942	The use of Numeral Classifiers in Thai	Haas, Mary R.	บทความ
2	1967	Auxiliary Verbs in Myang of Northern Thailand Arthur	Mundhenk, Norman	วิทยานิพนธ์
3	1967	Some Further Aspects of Thai-Nouns phrases: Demonstratives, Nominalizations & Adjectivalizations	Whitaker, Harry A.	เอกสาร
4	1967	Notes on the Structure of Thai Noun Phrases	Whitaker, Harry A.	เอกสาร

* รองศาสตราจารย์ ดร., ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
5	1968	A Study of Preverb in Thai	Pranee Kullavanijaya	วิทยานิพนธ์
6	1969	Verbless Sentences in Thai	Udom Warotamasikkhadit	เอกสาร
7	1969	Stylistic Tone Changing Rules in Thai	Whitaker, Harry	บทความ
8	1970	Classifier Counstructions in Southeast Asia	Jones, Robert B.	บทความ
9	1970	The Verb in modern Thai	Kanchana Sindhvananda	วิทยานิพนธ์
10	1970	Verb Phrases in Thai : A Study in Deep-Case Relationships	Pongsri Lekawatana	วิทยานิพนธ์
11	1970	A Grammar of Time in Thai	Scovel, Thomas Scott	วิทยานิพนธ์
12	1971	Noun Substitutes in Modern Thai; A Study in Pronominality	Campbell, R.N.	หนังสือ
13	1971	The Semantics and Syntax of Numeral Classification in Tai and Austronesian	Conklin, Nancy Faires	วิทยานิพนธ์
14	1971	A Tagmemic Approach to Certain Thai Clauses	Patamaka Patamapongse	วิทยานิพนธ์
15	1971	Aspectss of Meaning in Thai Nominals	Gething, Thomas W.	หนังสือ
16	1972	Relative Clause in Thai	Peansiri Ekniyom	วิทยานิพนธ์
17	1973	The Passive in Thai	Filbeck, David	บทความ
18	1973	Tai Verbal Structures and Some Implications for Current Linguistic Theory	Needleman, Rosa Miriam	วิทยานิพนธ์
19	1974	Sentential Complementation in Thai	Pimpun Suwannamalik	วิทยานิพนธ์
20	1974	Transitive Verbs in Thai	Pranee Kullavanijaya	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
21	1975	Thai Modals	Dillinger, David W.	บทความ
22	1975	Black Tai Sentences Types, A Generative Semantic Approach	Fippinger, Jay W.	บทความ
23	1975	The So-called Passive in Thai	Pongsri Lekhawatana	บทความ
24	1976	Noun Phrase Deletion in Thai	Navavan Bandhumedha	วิทยานิพนธ์
25	1976	The Thai Verb in A Tagmemic Framework	Tasaniya Punyodyana	วิทยานิพนธ์
26	1977	Classifiers	Allan, Keith	บทความ
27	1977	The Topic/Comment Distinction and Passivization in Thai	Peansiri Ekniyom	บทความ
28	1978	The Surface Syntactic Structure of the Simple Clause in Thai : A Stratificational Model with <Deep> Case Hypothesis	Boosakorn Tanticharusthum Vijchulata	วิทยานิพนธ์
29	1978	Numeral Classifier Systems : A Southeast Asian Cross-Linguistic Analysis	Goral, Donald R.	บทความ
30	1978	Categories of Zero Nominal Reference and Clausal Structure in Thai	Grima, John Anthony, JR.	วิทยานิพนธ์
31	1978	A Transformation Study of Relative Clauses in Thai	Pasinee Sornhiran	วิทยานิพนธ์
32	1978	On the passive in Thai	Soranee Wongbiasaj	บทความ
33	1978	Aspects of Verb Serialization in Thai	Vis, Joan	วิทยานิพนธ์
34	1979	Some Deletion Phenomena in Thai	Aporn Surintramont	วิทยานิพนธ์
35	1979	Aspects of A Formal Theory of Noun Classifiers	Lehman, F.K.	บทความ

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
36	1979	Coordinate Conjunctions in Thai	Thomas, David	บทความ
37	1979	On the Passive in Thai	Soranee Wongbiasaj	บทความ
38	1979	Temporal Aspects in Thai	Ponlasit Noochouchai	บทความ
39	1979	Thai Sentence Focus	Udom Warotamasikkadit	บทความ
40	1979	Mass/Count Distinctions in Thai Nominals	Stein, Mark J.	บทความ
41	1979	Complications in Temporal Preverbs and Their Semantic Interpretation	Udom Warotamasikkhadit	บทความ
42	1980	Presuppositions in Thai Yes/No Questions	Sirinee Santaputra	บทความ
43	1980	On Movement Transformations in Thai	Soranee Wongbiasaj	วิทยานิพนธ์
44	1980, 1983	Subjectivalization in Thai	Udom Warotamasikkhadit	บทความ
45	1981	The Semantics and Syntax of Numeral Classification in Tai and Austronesian	Conklin, Nancy Faires	วิทยานิพนธ์
46	1981a	Characterizational and Identificational Sentences in Thai	Kuno, Susumu and Preya Wongkhomthong	บทความ
47	1981b	Relative Clauses in Thai	Kuno, Susumu and Preya Wongkhomthong	บทความ
48	1981	On the Topic-Comment Construction in Thai	Soranee Wongbiasaj	บทความ
49	1981	Quantification in Thai	Stein, Mark Jeffrey	วิทยานิพนธ์
50	1982	System of Numeral : Classification in the Mon-Khmer, Nicobarese and Aslian Subfamilies of Austroasiatic	Adams, Karen Lee	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
51	1982	A Study of Informational Structuring in Thai Sentences	Peansiri Ekniyom	วิทยานิพนธ์
52	1982	The Thai Verb Phrase	Salee Sriphen	วิทยานิพนธ์
53	1983, 1991	The Syntax and Semantic of Anaphors in Thai	Dhirawit Lagsanaging	บทความ
54	1983	Syntax and Semantics of Numeral Classifiers in Thai	Hundius, Harald and Kolver, Ulrike	บทความ
55	1983	A Study of Aspects in Thai	Tasanalai Boonyapatipark	วิทยานิพนธ์
56	1983	The Instrumental Case in Thai : a Study of Syntax and Semantics in a Generative Model	Stine, Philip Clare	วิทยานิพนธ์
57	1984	Structure and Functions of Questions in Thai	Sirinee Santaputra	วิทยานิพนธ์
58	1984	Conjunct Verbs and Verbs-In-Series in Thai Verbs	Tasane Sreechareonsatit	วิทยานิพนธ์
59	1985	Change in the Passive Constructions in Written Thai During The Bangkok Period	Amara Prasitthratsint	วิทยานิพนธ์
60	1985	The Dissolution of Numeral Classifiers in Thai	Gandour, Jack Hugh Buckingham.JR. and Chana Dardarananda	บทความ
61	1985	Complement Types in Verbs of Saying and Thinking in Thai	Namtip Pingkarawat	เอกสาร
62	1986	Verb Concatenation in Southeast Asian Languages : A Cross-Linguistic study	Goral, Donald Robert	วิทยานิพนธ์
63	1986	Serial Verb Constructions in Thai	Kingkarn Thepkanjana	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
64	1986	Peculiarities of Instrumental Noun in Thai	Udom Warotamasikkhadit	บทความ
65	1987	Tai Lue of Xishuangbanna in China 's Yunnan Province : Description and a study of the ov order in The 'au' construction	Ngampit Jagacinski	วิทยานิพนธ์
66	1988	Some Syntagms of Standard Thai	Chutima Maneeruendej	วิทยานิพนธ์
67	1988	Thai Syntax and "National grammar"	Diller, Anthony V.N.	บทความ
68	1988	Some Remarks on "Mǎy" Questions	Sirinee Chenvidyakarn	บทความ
69	1988	Clause Efficient Vs. Paragraph-Efficient Languages	Thomas, David	บทความ
70	1989	Left-dislocation in Thai	Hinds, John	บทความ
71	1989	Empty Noun Phrases and the Theory of Control, with Special Reference to Thai <noun phrases>	Namtip Pingkarawat	วิทยานิพนธ์
72	1989	Thai Nouns and Noun Phrases : A Lexicase Analysis	Saranya Savetamalya	วิทยานิพนธ์
73	1989	The Noun phrase in Thai in The Residential Grammar Framework	Sujaritlak Deepadung	วิทยานิพนธ์
74	1990	Morphology, Syntax and Semantics of Auxiliaries in Thai	Prapa Sookgasem	วิทยานิพนธ์
75	1991	Reflexives Pronouns in Thai	Supriya Wilawan	บทความ
76	1991	Thai Functional Passive in Transition	Thanyarat Panakul	บทความ
77	1992	Transitivity Continuum in Thai	Kingkarn Thepkarnjana	บทความ
78	1992	Serialization in Mainland Southeast Asia	Clark, Marybeth	บทความ

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
79	1992	A Verb-Subject Construction in Thai: An Analysis of the Existential Verb "mii"	Prapa Sookgasem	บทความ
80	1994	Are there Any so-called coordinate Serial Verb Constructions <svcs> in Thai?	Supriya Wilawan	บทความ
81	1994	Categorial Reanalysis : Deverbal Adverbs	Supriya Wilawan	บทความ
82	1994	Some Peculiar Properties of the Reflexive Form Tua-Pronoun in Thai	Varisa Qsatananda	บทความ
83	1994	Topicalization in Thai	Wachira Pongpairroj	บทความ
84	1994a	The Status of 'Auxiliary Verbs' in Thai	Kitima Indrambarya	บทความ
85	1994b	Subcategorization of Verbs in Thai : A Lexicase Dependency Approach	Kitama Indrambarya	วิทยานิพนธ์
86	1994	Are there any So-called Co-ordinate Serial Verb Construction in Thai	Supriya Wilawan	บทความ

ภาษาไทย

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
87	2509	วิธีแสดงเหตุและผลในภาษาไทย	กัลยา สุวรรณโกสัย	วิทยานิพนธ์
88	2509	แบบประโยคคำถามและคำตอบที่ใช้พูดในภาษาไทย	สายสวาท อินทิเสน	วิทยานิพนธ์
89	2510	แบบประโยคคำสั่งประเภทต่างๆ ที่ใช้พูดในภาษาไทย	แสงสุรีย์ สีนวณิก	วิทยานิพนธ์
90	2512	อนุพากย์ในภาษาไทย	ดุยฉัตร ชำนิโรคนานต์	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
91	2512	คำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทย	บังอร ฤทธาภรณ์	วิทยานิพนธ์
92	2513	คำกริยากรรมในภาษาไทย	นิตยา กาญจนะวรรณ	วิทยานิพนธ์
93	2514	โครงสร้างของนามวลีในภาษาไทย	พัชนี โชติศักดิ์	วิทยานิพนธ์
94	2514	ลักษณะมาลาในภาษาไทย	พรทิพย์ ภัทรนาวิก	วิทยานิพนธ์
95	2516	กาลในภาษาไทย	อิงอร สหพันธ์นิช	วิทยานิพนธ์
96	2517	ประโยคและคำที่ใช้คำตอบปฏิเสธในภาษาไทย	กาญจนา สว่างดี	วิทยานิพนธ์
97	2520	การศึกษาความสัมพันธ์ของคำกริยา 2 คำที่เรียงกันใน ประโยคภาษาไทย	ลออณ หาระบุตร	วิทยานิพนธ์
98	2520	ลักษณะโครงสร้างทางไวยากรณ์ของข้อความที่เป็น ภาพพจน์ในวรรณกรรมร้อยแก้วภาษาไทยปัจจุบัน	สุรภี สังขพิชัย	วิทยานิพนธ์
99	2521	การวิเคราะห์ภาษาไทยตามหลักภาษาศาสตร์	วิจินต์ ภาณุพงศ์	เอกสาร
100	2521	โครงสร้างของหน่วยแก่นของกริยาวลี	นววรรณ พันธุเมธา	บทความ
101	2522	ภาษาไทยแสดงกาลอย่างไร	นิตยา กาญจนะวรรณ	บทความ
102	2523	การศึกษากลุ่มประโยคในความเรียงภาษาไทย	ดิเรกชัย มัทธนะสิน	วิทยานิพนธ์
103	2523	สรรพนามกับการละคำ	นววรรณ พันธุเมธา	บทความ
104	2523	อะไรรวมกันเป็นกริยาวลีของไทย	นิตยา กาญจนะวรรณ	บทความ
105	2523	ผู้พูดกับประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ	ปราณี กุลละวณิชย์	บทความ
106	2524	ประโยครับในภาษาไทย	พรพิลาส เรืองโชติวิทย์	วิทยานิพนธ์
107	2524	คำกริยากรรมในภาษาไทย : การศึกษาและการจำแนก ตามแนวไวยากรณ์การก	เพ็ญแข วงษ์ศิริ	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
108	2525	ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ 3 ชนิดกับการวางตำแหน่ง วลีในภาษาไทย	เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์	บทความ
109	2525	คำกริยากริธิ์ในภาษาไทย	วิภา วงศ์สันติ	วิทยานิพนธ์
110	2525	การวิเคราะห์โครงสร้างของปริมาณวลีในภาษาไทย	สรัญญา เสวตมาลย์	วิทยานิพนธ์
111	2526, 2527	วิเคราะห์ไวยากรณ์ไทย	ดิเรกชัย มหัทธนะสิน	หนังสือ
112	2526	คำขยายกริยาในภาษาถิ่นลำพูน	จิราภรณ์ ไชยศรี	วิทยานิพนธ์
113	2526	ชนิดของภาคแสดงในภาษาไทย	พัน เตอดิ่ง	บทความ
114	2526	การวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และ อรรถศาสตร์ของคำกริยา “มี” ในภาษาไทย	อุไร งามสม	วิทยานิพนธ์
115	2527	การใช้คำเสริมกริยาบางคำ	พัน เตอดิ่ง	บทความ
116	2527	ส่วนประกอบประเภทเสริมประโยคในภาษาถิ่นอีสาน	ยุบล ธนสีลังกูร	วิทยานิพนธ์
117	2528	คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษากทมฯ และภาษาอุดรธานี : การเปรียบเทียบด้านความหมาย และรูป	วัชร โพธิ์สรณ์, ว่าที่ร้อยตรี	วิทยานิพนธ์
118	2528	การรวมความหมายในคำกริยาภาษาไทย	ศรินทิพย์ วัชรวัฒนากุล	วิทยานิพนธ์
119	2528	อนุประโยคบอกความใหม่ที่อยู่ต้นประโยคในภาษาไทย	อภิรักษ์ เชื้อไทย	วิทยานิพนธ์
120	2531	สกรรมกริยาบอกอาการและการเปลี่ยนแปลงในภาษา ถิ่นเชียงใหม่: การศึกษาความคล้ายคลึงกันของความหมาย	อุบลรัตน์ พันธุมินทร์	วิทยานิพนธ์
121	2532	การวิเคราะห์ประโยคภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ฟังก์ ชันเพื่อใช้ในการระบบการแจกแจงส่วนประกอบด้วยคอมพิวเตอร์	วิโรจน์ อรุณมานะกุล	วิทยานิพนธ์

ลำดับ ที่	ปีที่ พิมพ์	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
122	2533	กริยาที่มีคุณสมบัติในการควบคุมประธานของ อนุประโยคในภาษาไทย	ประภัสสร เจริญสุข	วิทยานิพนธ์
123	2533	การวิเคราะห์โครงสร้างประโยคของหนังสือสำหรับ รับเด็กไทยวัย 3-5 ปี ฉบับคณะกรรมการประกวดปี พ.ศ.2526-2530 : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ	วีณา พรุ่งสุริยะพันธ์	วิทยานิพนธ์
124	2534	สำนวนเปรียบเทียบล้านนา : การศึกษาโครงสร้างและ วรรณกรรมล้านนา	สุดา ณะวงศ์	วิทยานิพนธ์
125	2535	โครงสร้างประโยคกริยา-ประธาน <ส่วนขยายจำเป็น> ในภาษาไทย การวิเคราะห์กริยา <i>เกิด ดูเหมือน และ ปรากฏ</i>	ประภา สุขเกษม	บทความ
126	2536	รูปแบบทางภาษาที่แสดงความหมายการตอบสนองกลับ ในภาษาไทย	นิศานารถ แท่นนิล	วิทยานิพนธ์
128	2536	ความเป็นประโยคของหน่วยสร้างกริยารเรียงในภาษาไทย	ยาใจ ชูวิชา	วิทยานิพนธ์
128	2536	“ถูก” การแปรเป็นหน่วยทางไวยากรณ์ของชนชั้นกลาง	วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์	บทความ

ตารางที่ 1 : ผลงานการศึกษาระบบประโยค

การศึกษาวิจัยระบบประโยคในที่นี้ขอนำเสนอแยกเป็นผลงานที่เกี่ยวกับนามวลี กริยาลี และอนุพจน์และ
ประโยค ผลงานเกี่ยวกับนามวลีส่วนใหญ่จะเป็นนามวลีที่มีโครงสร้างของประมาณวลีเป็นองค์ประกอบสำคัญ ผลงาน
เกี่ยวกับกริยาลีส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโครงสร้างกริยาลีประเภทต่างๆ และการศึกษากริยาลีที่มีโครงสร้างของ
กริยารเรียง (Serial Verbs) ส่วนผลงานเกี่ยวกับอนุพจน์และประโยคจะเป็นการศึกษาโครงสร้างอนุพจน์และประโยค
ในภาษาไทยทั้งภาษาตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไวยากรณ์โครงสร้างตามแบบวิจินต์ ภาณุพงศ์ (2513)²
ไวยากรณ์ปริวรรตตามแบบของอุดม วโรดมสิขสิดัตต์ (2515)³ ฯลฯ การศึกษาโครงสร้างแบบต่างๆ เช่นอนุพจน์
ประโยคคำถาม-คำตอบ คุณาอนุประโยค รูปประโยคแบบต่างๆ ตามภาวะของความและหน้าที่ทางความ รูปประโยค “ถูก”
 ฯลฯ โดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

- 1) ผลงานที่เกี่ยวกับนามวลี
- 2) ผลงานที่เกี่ยวกับกริยาลี
- 3) ผลงานที่เกี่ยวกับอนุพจน์และประโยค

ตารางต่อไปนี้จะแสดงรายการผลงานที่จัดแบ่งโดยสังเขปเป็นผลงานด้านนามวลีและกริยาวลีเพื่อประโยชน์ในการสังเคราะห์

นามวลี		กริยาวลี		
Haas (1942)	Hundius and Kolver (1983)	Mundhenk (1967)	อนงค์ (2520)	ศรินทิพย์ (2528)
Whitaker (1969, 1967)	Saranya (1989)	Pranee (1968)	สุรภี (2520)	Goral(1986)
Jones (1970)	Sujaritlak (1989)	บังอร (2512)	นววรรณ (2521)	Kingkam (1986)
พัธนี (2514)	Mundhenk (1967)	Kanchana (1970)	Vis (1978)	อุบลรัตน์ (2531)
Allan (1977)	Pranee (1968)	นิตยา (2513)	Udom (1979)	ประภัสสร (2533)
Goral (1978)		Pongsri (1970)	นิตยา (2522)	Prapa (1990)
Stein (1979)		Scovel (1970)	Ponlasit (1979)	Clark (1992)
Lehman (1979)		พรทิพย์ (2514)	นิตยา (2522)	Dhirawit (1983, 1991)
Conklin (1981)		Needleman (1973)	เพ็ญแข (2524)	Kingkam (1992)
Stein (1981)		อิงอร (2516)	วิภา (2525)	Thanyarat (1991)
สรวิญญา (2525)		Pranee (1974)	Salee (1982)	ยาใจ (2536)
Adams (1982)		Dellinger (1975)	จิราภรณ์ (2526)	Kitima (1994 a,b)
		Tasaniya (1976)	พันเตอติง (2526, 2527)	Supriya (1994)
			Tasanalai (1983)	
			Tasane (1984)	
			Namtip (1985)	

ตารางที่ 2 : ผลงานที่เกี่ยวข้องกับนามวลีและกริยาวลี

1) ผลงานที่เกี่ยวข้องกับนามวลี

จากตารางข้างบนนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเนื้อหาสำคัญของแต่ละผลงานไว้รวมในกลุ่มเดียวกัน

ผลงานของ Haas (1942) เป็นงานที่แสดงให้เห็นขอบเขตการใช้และรูปแบบต่างๆ ของการใช้ปริมาณวลีในภาษาไทย รวมทั้งได้อธิบายให้เห็นสถานการณ์ต่างๆ ในการใช้คำลักษณนามและกฎการเรียงลำดับของคำในแต่ละสถานการณ์ด้วย Haas ระบุว่าในภาษาไทยมีคำลักษณนามประมาณ 80-90 คำ และถ้ารวมคำลักษณนามที่เป็นคำซ้ำคำนามด้วยแล้วจำนวนของคำลักษณนามก็จะเพิ่มมากขึ้น Haas ได้กล่าวถึง 1) คำลักษณนามที่ใช้กับ คน ซึ่งขึ้นอยู่กับตำแหน่งและฐานะของคนนั้นๆ เริ่มจากคำสูงสุดคือ องค์ รูป ท่าน นาย และคน ตามลำดับ 2) คำลักษณนามสำหรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือน่ากลัว ก็เรียงตามลำดับจากสูงไป คือ “องค์” สำหรับพระเจ้าและเทพธิดานางฟ้า “คน” สำหรับยักษ์และภูติผีปิศาจขนาดใหญ่ๆ “ตัว” สำหรับภูติผีปิศาจขนาดเล็กๆ 3) คำลักษณนามเฉพาะ เช่น เชือก ไชลง 4) คำลักษณนามสำหรับสิ่งไม่มีชีวิตซึ่งขึ้นอยู่กับขนาด รูปร่าง และหน้าที่ของสิ่งนั้นๆ ส่วนในเรื่องโครงสร้างนั้น Haas ได้รวบรวมให้เห็นโครงสร้างที่มีคำลักษณนามไว้ 3 ลักษณะคือ 1) คำนาม+คำลักษณนาม+คำคุณศัพท์+คำลักษณนาม+คำชี้เฉพาะ เช่น หมาตัวเล็กตัวนั้น 2) คำนาม+คำลักษณนาม+คำคุณศัพท์+คำบอกจำนวน+คำลักษณนาม เช่น หมาตัวเล็กสองตัว 3) คำนาม+คำลักษณนาม+คำคุณศัพท์+คำบอกจำนวน+คำลักษณนาม+คำชี้เฉพาะ เช่น หมาตัวเล็กสองตัวนั้น รวมทั้ง Haas ได้ชี้ให้เห็นการใช้คำลักษณนามแทนที่คำนามอีกด้วย นอกจากนี้ Haas ยังได้กล่าวถึงคำ

ลักษณะนามอิสระ (Independent' Classifiers) เช่น คำว่า วัน ก็น เดือน ปี ครั้ง หน ที่ ฯลฯ

ผลงานของ Whitaker (1967, 1969) เป็นการศึกษาคำว่า นี้ และ นี่ โดยการใช้กฎการปริวรรตและกฎทางเสียงในการอธิบายความสัมพันธ์ของ “นี้” และ “นี่” ในภาษาไทย

ผลงานของ Jones (1970) เป็นการศึกษาหน่วยสร้างที่มีคำลักษณะนามของภาษาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยได้แบ่งหน่วยสร้างดังกล่าวออกเป็น 2 แบบ คือ 1) แบบจีน มีการเรียงลำดับแบบคำนาม-จำนวนนับ-คำลักษณะนาม ซึ่งมีภาษาจีนและภาษาเวียดนามเป็นตัวอย่างสำคัญ 2) แบบเอเชียอาคเนย์ มีการเรียงลำดับแบบคำนาม-จำนวนนับ-คำลักษณะนาม ซึ่งมีภาษาไทยและภาษาพม่าเป็นตัวอย่างสำคัญ นอกจากนี้ Jones ได้ขยายการเรียงลำดับของแต่ละโครงสร้างดังกล่าวข้างบน โดยมีการเรียงลำดับคำชี้เฉพาะและคำคุณศัพท์ด้วย ซึ่ง Jones ได้ชี้ให้เห็นลักษณะที่เรียกว่า เขตภูมิศาสตร์ทางภาษาศาสตร์ (Areal Linguistic Area) ซึ่งการศึกษาหน่วยสร้างที่มีคำลักษณะนามของ Jones นี้เป็นการสืบเนื่องมาจากงานของ Haas (1942) นั้นเอง และจากผลงานของ Jones (1970) นี้เองก็มีผู้ที่ศึกษาหน่วยสร้างที่มีคำลักษณะนามของภาษาต่างๆ ในอาณาบริเวณเอเชียอาคเนย์นำไปใช้อ้างอิง ทั้งยังมีการนำไปศึกษาสัมพันธ์กับแนวโน้มภาษาศาสตร์สากลด้วย (Universal Linguistic Tendency)

ผลงานของพัชนี (2514) เป็นการศึกษาโครงสร้างนามวลีในภาษาไทยตามทฤษฎีปริวรรต ในส่วนของหน่วยนามวลีเป็นการศึกษาองค์ประกอบซึ่งประกอบด้วยหน่วยหลักและหน่วยขยาย หน่วยหลักได้แก่คำนามประเภทต่างๆ หน่วยขยาย ได้แก่ หน่วยจำนวน หน่วยกำหนด หน่วยประโยชน์คุณฐานะ หน่วยวลีกรรม พัทธินระบุว่าโครงสร้างของนามวลีในภาษาไทยทั้งรูปโครงสร้างเล็กและรูปโครงสร้างค้อมีทั้งหมด 83 โครงสร้าง

ผลงานของ Allan (1977) Goral (1978) Lehman (1979) Conklin (1981) Adams (1982) และ Hundius และ Kolver (1983) เป็นผลงานที่ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างนามวลีที่มีการใช้คำลักษณะนาม เป็นงานที่สานต่อผลงานของ Haas (1942) และ Jones (1970) ที่เกี่ยวกับโครงสร้างปริมาณวลีในภาษาไทย ภาษาในเอเชียอาคเนย์ และภาษาในภูมิภาคอื่นๆ ของโลกด้วย และเป็นงานที่สานต่อผลงานเกี่ยวกับลักษณะสากลของภาษาของ Greenberg (1972)⁴ ซึ่งมีทั้งผลงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยโดยตรงของ Hundius และ Kolver (1983) ผลงานเกี่ยวข้องกับภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกของ Adams (1982) และผลงานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีของคำลักษณะนามและโครงสร้างนามวลีที่มีคำลักษณะนามซึ่งใช้ข้อมูลจากภาษาหลายภาษาของ Allan (1977) Goral (1978) และ Lehman (1979)

Stein (1979) เป็นการศึกษาเรื่องความแตกต่างของสิ่งที่นับได้และนับไม่ได้ในภาษาไทย ทั้งนี้โดยแนวคิดของ Richard Montague (1974) ในบทความชื่อ “The Proper Treatment of Quantification in Ordinary English”⁵ ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยรวบรวมบทความเรื่อง “Mass/Count Distinctions in Thai Nominals” ของ Stein (1979) ไว้ตรงจุดนี้ เพราะบทความนี้สัมพันธ์กับงานวิทยานิพนธ์ของ Stein (1981) เรื่อง การบอกปริมาณในภาษาไทย (Quantification in Thai) ในบทความปี 1979 Stein สรุปว่าความแตกต่างระหว่างสิ่งที่นับได้และนับไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับภาษา ซึ่งจากโครงสร้างปริมาณวลีในภาษาไทยแสดงให้เห็นว่า การที่คำนามไม่ได้มีการกำหนดประจำค่าว่าเป็นคำนามนับได้หรือนับไม่ได้ และไม่มีวิธีการทางไวยากรณ์ที่จะแสดงให้เห็นความแตกต่างดังกล่าวได้ Stein (1979) อธิบายว่าเพื่อให้สามารถแสดงลักษณะรายบุคคลได้ (individuation) จึงต้องมีการใช้คำลักษณะนามเพื่อแสดงความแตกต่างในเรื่องการนับได้นับไม่ได้โดยกล่าวรวมๆ กันไปเป็นกลุ่ม (collectively)

งานวิทยานิพนธ์ของ Stein (1981) เป็นการศึกษานามวลีในภาษาไทยเน้นที่การบอกปริมาณโดยเฉพาะ ทั้งยังศึกษาการใช้คำว่า “กัน” ในภาษาไทยด้วยการวิเคราะห์ใช้ทฤษฎี Montague Grammar (Montague's PTQ) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างวากยสัมพันธ์โดยผ่านทางอรรถศาสตร์ การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ตามทฤษฎีนี้จะต้องแปรจำนวนในภาษาไทยให้มีค่าทางตรรกีก่อน จากนั้นจึงตีความค่าทางตรรก์ไปตามแบบวิธีการของ Montague Grammar

ผลงานของสร้อยญา (2525) เป็นงานวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต เป็นการศึกษาลักษณะโครงสร้างปริมาณวลีในภาษาไทย ตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต (Generative Transformational Framework) ของโนม ชอมสกี (1965)⁶ ทั้งนี้โดยศึกษาองค์ประกอบของปริมาณวลี และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น โดยใช้กฎโครงสร้าง (Phrase Structure Rules) และกฎการแปรรูป (Transformational Rules) พร้อมทั้งศึกษาข้อกำหนดการเกิดร่วมกันของรายการในปริมาณนามวลีด้วย (Selectional Restriction)

Saranya (1989) เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ซึ่งศึกษาคำนามและนามวลีในภาษาไทยโดยใช้แนวคิดไวยากรณ์อรรถการก (Lexicase Analysis) ซึ่งเป็นการใช้ไวยากรณ์อรรถการกเพื่อวิเคราะห์คำนามและนามวลีในภาษาไทย และเพื่อแสดงให้เห็นว่าแนวคิดตามทฤษฎีนี้มีศักยภาพในการวิเคราะห์ที่เป็นระบบระเบียบและชัดเจนกว่าที่เคยมีการศึกษากันมา

ผลงานวิทยานิพนธ์ของ Sujaritlak (1989) ศึกษานามวลีในภาษาไทย โดยใช้แนวคิด Residential Grammar (RG) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Peter J. Binkert (1984)⁷ เป็นการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีสัมพันธ์ X-Bar ของ Ray Jackendoff (1977)⁸ ใน Residential Grammar นั้นจะไม่มีกริยาปริวรรต ไม่มีโครงสร้างลึก มีแต่คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ (syntactic feature) และองค์ประกอบของโครงสร้าง (phrase structure component) องค์ประกอบของโครงสร้างนั้นมีได้ 3 ลำดับคือ โครงสร้าง X, โครงสร้าง X' และโครงสร้าง X'' X จัดเป็นแก่นของโครงสร้างที่สามารถขยายออกได้ทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของโครงสร้าง ซึ่ง Sujaritlak ได้แสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์นามวลีที่มีเรื่องของปริมาณและคำลักษณนามในภาษาไทย สามารถแสดงให้เห็นได้ชัดเจนทั้งโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ในระดับแนวนอน (linear structure) และโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นภายใน (internal hierarchical structure) โดยใช้แนวคิด Residential Grammar ผลงานนี้เป็นผลงานที่ทดลองใช้แนวความคิดตามทฤษฎีใหม่ๆ ในการวิเคราะห์ภาษาไทยอีกงานหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การศึกษาเรื่องคำลักษณนามที่ได้สังเคราะห์ไว้ในเรื่องการศึกษาาระบบคำ และการศึกษารื่องนามวลีที่มีการบอกจำนวนและคำลักษณนามอยู่ด้วยนั้น เป็นหัวข้อที่มีการศึกษากันมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของการศึกษาชนิดของคำลักษณนาม โครงสร้างของนามวลีที่มีคำลักษณนาม หน้าที่ของคำลักษณนาม ลักษณะทางอรรถศาสตร์ของคำลักษณนาม และการพยายามทดลองวิเคราะห์โครงสร้างนามวลีที่มีคำลักษณนามโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ต่างๆ รวมไปถึงความสัมพันธ์ของเรื่องลักษณนามกับแนวโน้มของการใช้คำลักษณนามในโครงสร้างกับลักษณะสากลของภาษาต่างๆ ที่มีผู้พูดกัน

2) ผลงานที่เกี่ยวข้องกับกริยาลี

ผลงานศึกษาวิจัยระดับปริญญาตรีในภาษานั้นมีผลงานในระยะต้นเป็นเรื่องของชนิด ประเภท ตำแหน่ง หน้าที่ และลักษณะของคำกริยาเป็นรายละเอียดรายการคำดังที่ได้สังเคราะห์ไว้ในส่วนที่ว่าด้วยระบบคำแล้ว ผลงานที่กล่าวถึงในส่วนที่ว่าด้วยระบบประโยคนี้โดยภาพรวมก็จะเริ่มด้วยผลงานที่ศึกษาโครงสร้างกริยาลี เช่น โครงสร้างคำช่วยหน้ากริยา (Pranee 1968) คำกริยากรรมในภาษาไทย (นิตยา 2513) กริยาลีในภาษาไทย การศึกษาโดยใช้ไวยากรณ์การก (Pongsri 1970) ฯลฯ ซึ่งเป็นการศึกษากริยาในภาษาไทยโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไวยากรณ์โครงสร้าง ไวยากรณ์การก ไวยากรณ์ปริวรรต ฯลฯ ผลงานกริยาลีอีกส่วนหนึ่งจะเป็นการศึกษาเรื่องกาล (Tense) เรื่องการณลักษณะ (Aspectss) เรื่องกลุ่มคำกริยาการิด (Causative Verbs) ฯลฯ ในภาษาไทย งานต่อไปนี้จะเป็นการศึกษาโดยใช้เรื่องทางอรรถศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการศึกษา แต่ผู้วิจัยขอรวมไว้ในส่วนกริยาลีตรงนี้เพื่อให้ได้ภาพรวมของการศึกษากริยาลี เช่น งานเรื่องเวลาในภาษาไทย (Scovel, 1970) กาลในภาษาไทย (อิงอร, 2516) ภาษาไทยแสดงกาลอย่างไร (นิตยา, 2522)

ผลงานวิจัยในระยะหลังที่เกี่ยวกับกริยาลีจะเป็นการวิเคราะห์กริยาลีในแนวของกริยาริย (Serial Verbs) ซึ่งจะต่างไปจากการศึกษากริยาลีในระยะต้น ในระยะต้นๆ การศึกษากริยาลีจะมีลักษณะการวิเคราะห์กริยาลีเป็นหมวดคำหน้ากริยา คำกริยาหลักหรือแก่น หมวดคำหลังกริยาที่เรียงต่อกันตามลำดับ ทั้งนี้โดยคำกริยาหลักอาจจะมีการ

รวมคำกริยา 2 ตัวเข้าด้วยกันได้ แต่การวิเคราะห์ตามแนวกริยาเรียงจะมีสมมติฐานว่าหมวดคำหน้ากริยาและหมวดคำหลังกริยาเป็นคำกริยาด้วยกันทั้งหมด ดังนั้นหน่วยสร้างที่จะประกอบด้วยกริยาและกริยาเรียงเช่น งานกริยาเรียงในภาษาไทย (Tasane, 1984) หน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาไทย (Kingkarn, 1986) ฯลฯ

ผลงานวิทยานิพนธ์ของ Pranee (1968) เป็นการศึกษาโครงสร้างคำหน้ากริยาในภาษาไทย โดยกล่าวว่าโครงสร้างกริยาลีในภาษาไทยนั้นมีความสำคัญมาก และคำหน้ากริยานี้มีความสัมพันธ์กับกริยาหลักอย่างมาก เป็นการวิเคราะห์โดยใช้แนวไวยากรณ์ปริวรรต การแบ่งประเภทของคำหน้ากริยาโดยใช้ตำแหน่งการเกิดเป็นเกณฑ์นั้นสามารถแบ่งคำหน้ากริยาเป็น 6 ชนิด ในการที่คำหน้ากริยาทั้ง 6 ชนิดจะเกิดร่วมกันในโครงสร้างเดียวกันจะมีเงื่อนไขข้อกำหนด (Restrictions) ด้วย

ข้อกำหนดในการเกิดร่วมกันของคำหน้ากริยานี้กำหนดอยู่ในคลังคำ (Lexicon) ในรูปของ Strict Sub-categorization และ Selectional Sub-categorization ซึ่งเป็นการใช้อรรถลักษณะกำหนด

ผลงานของ Kanchana (1970) เป็นงานวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาโครงสร้างกริยาลีในภาษาไทยโดยใช้ไวยากรณ์การก ของ Charles J. Fillmore⁹ การวิเคราะห์นี้แยก Auxiliary จากกริยาหลักและระบุว่าภาษาไทยไม่มีการแสดงกาล (Tense) หน่วยคำที่มีผู้กำหนดให้เป็นหน่วยคำแสดงกาล เช่น “ได้ เคย แล้ว และ จะ” ถูกจัดให้เป็นคำแสดงการณลักษณะ (Aspects) คำกริยามีการแบ่งเป็นชนิดย่อยตามลักษณะสิ่งแวดล้อมทางการก ซึ่งอาจจะเป็นนามวลีต่างๆ คุณสมบัติเฉพาะของคำกริยาและบุพบท การเกิดหรือไม่เกิดกับ Complementizer “ว่า” ฯลฯ Kanchana วิเคราะห์ทั้งโครงสร้างกริยาลีในประโยคหลักความเดียว (Kemel Sentences) และโครงสร้างกริยาลีในประโยคซับซ้อน (Complex Sentences) ทั้งประโยคความซ้อน (Embedded Sentences) และประโยคเชื่อมความ (Conjoined Sentences)

ผลงานของนิตยา (2513) เป็นการศึกษาหน้าที่ของคำกริยากรรมในภาษาไทยและแบ่งคำกริยากรรมเป็นประเภทต่าง ๆ ตามประเภทคำนามที่มาข้างหน้าและข้างหลัง และตามความสัมพันธ์กับคำ “ถูก” “กัน” และ “ตัว” ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 และจากภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ซึ่งถ้าแบ่งตามประเภทคำนามข้างหน้าและข้างหลังจะแบ่งได้ 107 ประเภท ถ้าแบ่งตามความสัมพันธ์กับคำ “ถูก” “กัน” หรือ “ตัว” จะแบ่งได้อย่างละ 2 ประเภท

งานของ Pongsri (1970) เป็นงานวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นการวิเคราะห์กริยาลีในภาษาไทยโดยใช้ไวยากรณ์การก โดยผู้ศึกษาได้กำหนดการศึกษาเฉพาะกริยาลีที่ใช้กริยาประเภทแสดงการกระทำ (doing) แสดงการเกิดขึ้น (happening) และแสดงการอธิบาย (descriptive) เท่านั้น Pongsri กล่าวว่าเนื่องจากไวยากรณ์การกเพียงจะมีการนำเสนอและทดลองใช้ในการวิเคราะห์ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ดังนั้นในการนำมาใช้วิเคราะห์ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาคนละตระกูลกับภาษาอังกฤษ จึงต้องมีการปรับแก้ไขบ้างเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ดีทฤษฎีไวยากรณ์การกที่ใช้วิเคราะห์ภาษาไทยได้ดีพอสมควร นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ให้ภาคผนวก กรอบการกของคำกริยาในภาษาไทยที่วิเคราะห์ไว้ในตัวเล่มด้วย กรอบการกคือการเกิดร่วมกันกับการกของคำนามต่างๆ ของคำกริยา

ถ้านับว่าผลงานของวิจินต์ (1970, 2521) เป็นผลงานนำการศึกษาไวยากรณ์ภาษาไทยโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้าง ผลงานของอุดม (1963, 1972) เป็นผลงานนำการศึกษาไวยากรณ์ภาษาไทยโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต ผลงานของ Kanchana (1970) และผลงานของ Pongsri (1970) ก็เป็นผลงานนำการศึกษาไวยากรณ์ไทยโดยใช้ไวยากรณ์การก แต่ต่างกันที่ว่าผลงาน 2 เล่มแรกเป็นการวิเคราะห์ไวยากรณ์ไทยทั้งภาษา แต่ผลงาน 2 เล่มหลังเป็นการวิเคราะห์รูปประโยคบางชนิดเท่านั้น¹⁰

การวิเคราะห์ไวยากรณ์ไทยเกี่ยวกับกริยาลีโดยใช้ไวยากรณ์การก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หมวดคำหลักๆ ของกริยาลีอีกงานหนึ่งคือ ผลงานของเพ็ญแข (2524) เป็นการศึกษาคำกริยากรรมในภาษาไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า การกใดบ้างต้องเกิดร่วมกับคำกริยากรรม การกใดบ้างอาจเกิดร่วมกับคำกริยากรรม และเพื่อจำแนกคำ

กริยากรรมออกเป็นชนิดย่อยๆ ตามกรอบการก ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าคำกริยากรรมต้องการการกผู้ก่อการกระทำหรือผู้มีประสบการณ์หรือผู้ทรงหรือเปลี่ยนสภาพการกใดการกหนึ่งเท่านั้น คำกริยากรรมบางคำยอมให้มีการกอื่นอีกคือ จุดเริ่มต้นและจุดหมายหรือปริมาณ คำกริยากรรมแยกได้เป็น 8 ชนิดย่อยตามกรอบการก

ผลงานของวิภา (2525) ก็เป็นการใช้ไวยากรณ์การกในการวิเคราะห์คำกริยากริตในภาษาไทยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของชิบาตานี เซฟ แอนเดอร์สัน และสัลลีย์¹¹ โดยศึกษาลักษณะของการก ลักษณะประโยคที่มีกริยากริต (Causative verbs) เป็นกริยาหลัก และลักษณะของคำกริยาในประโยคซ้อน ซึ่งมีกริยากริตเป็นกริยาหลัก จากการวิเคราะห์พบว่าลักษณะสำคัญของกริยากริตคือ เมื่อคำกริยาชนิดนี้เกิดในประโยคจะแสดงให้เห็นเหตุการณ์ 2 อย่างคือ เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุและเหตุการณ์ที่เป็นผล คำกริยากริตแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามโครงสร้างของประโยคคือ คำกริยากริตที่เกิดในโครงสร้างประโยคซับซ้อน และคำกริยากริตที่เกิดในโครงสร้างประโยคความเดียว คำกริยากริตที่เกิดในโครงสร้างซับซ้อนมีอยู่ 3 คำคือ “ทำ” “ให้” และ “ทำให้” คำกริยากริตที่เกิดในประโยคความเดียว เรียกว่า สกรรมกริยากริต ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับคำสกรรมกริยาทั่วๆ ไปที่เกิดในประโยคความเดียว แต่คำสกรรมกริยากริตจะมีประธานเป็นผู้แสดง และมีกรรมเป็นผู้รับสภาพชนิดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพด้วย

ผลงานเกี่ยวกับกริยาลิซึ่งใช้แนวการวิเคราะห์ตามทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างที่ขอนำมากล่าวถึงในที่นี้ส่วนหนึ่งคือ ผลงานของนวรรณ (2510, 2521) เกี่ยวกับโครงสร้างหน่วยแก่นของกริยาลิ ผลงานของฉอ้อน (2520) เกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ของคำกริยาสองคำที่เรียงกันในประโยคภาษาไทย ซึ่งศึกษาทั้งด้านโครงสร้างและความหมาย ผลงานอีกจำนวนมากเกี่ยวกับคำกริยาและใช้การวิเคราะห์ตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างนั้นได้สังเคราะห์ไว้ในหัวข้อระบบคำ และผลงานอีกส่วนหนึ่งจะอยู่ในหัวข้อระบบประโยค

ผลงานที่จะกล่าวถึงต่อไปเป็นผลงานที่ใช้แนววิเคราะห์ตามทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างเช่นกัน แต่ที่แยกไว้จากผลงานข้างบนก็เพราะเป็นการศึกษาเรื่องมลา (Modals) ในภาษาไทย ซึ่งมีผลงานอื่นๆ ที่ใช้แนวไวยากรณ์ทฤษฎีอื่นๆ ศึกษาเรื่องมลา

ผลงานเรื่องลักษณะมลาในภาษาไทยของพรทิพย์ (2514) เป็นการใช้ทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างศึกษาว่ามลาแต่ละชนิดมีลักษณะเช่นไร และแต่ละชนิดจะปรากฏในรูปประโยคชนิดใดได้บ้าง ผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มแรกเป็นมลาที่ปรากฏในรูปประโยคเดียว คือมลาบอกเล่าและมลาปฏิเสธ กลุ่มที่สองได้แก่มลาที่อาจจะปรากฏได้ในรูปประโยค 2 ประเภท ซึ่งมีถึง 10 ชนิดคือ 1) มลาชักชวน 2) มลาเสนอแนะ 3) มลาขอร้อง 4) มลาห้าม 5) มลาคำสั่ง 6) มลาคาดคะเน 7) มลาแบ่งรับแบ่งสู้ 8) มลาเชื่อแน่ว 9) มลาแนะนำ 10) มลาชักถาม

ผลงานที่ศึกษาเรื่องมลา ในภาษาไทยอีกงานหนึ่งคือ เรื่อง “Thai Modals” ของ Dellinger (1975) เป็นการนำการศึกษาเรื่อง Modals ของ Noss (1964) มาพิจารณาและให้คำอธิบาย ข้อโต้แย้ง และข้อเสนอแนะ

ผลงานของ Salee (1982) เป็นการศึกษาเรื่องกริยาลิในภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียกว่า “คำกริยา” ในภาษาไทย ซึ่งในบทที่ 2 จะเป็นการทบทวนงานไวยากรณ์ไทยที่ได้ให้คำนิยามคำว่า “คำกริยา” ในภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นของวจินันต์ (1970) Noss (1964) Tasaniya (1976) ฯลฯ และบทที่ 3 จะเป็นการวิเคราะห์คำว่า Modals ในภาษาไทย ส่วนบทที่ 4 และ 5 เป็นการวิเคราะห์เรื่องอนุพจน์และประโยคบางชนิดในภาษาไทยตามลำดับ

นอกจากผลงานที่ศึกษาเรื่อง มลา ในภาษาที่กล่าวถึงข้างบนนี้แล้ว ผลงานอีกส่วนหนึ่งซึ่งศึกษาเรื่องที่สัมพันธ์กันกับเรื่องของมลาคือการศึกษาเรื่องกาล (Time หรือ Tense) ในภาษาไทยเริ่มต้นจากงานของ Scovel (1970) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เรื่องกาล (Time) ในภาษาไทยและระบุว่าการศึกษาเรื่องเวลาในภาษานั้นจะศึกษาโดยใช้เกณฑ์วากยสัมพันธ์อย่างเดียวนั้นไม่พอ ควรจะต้องศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ในระดับลึกด้วย Scovel ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางอรรถศาสตร์ของเรื่องเวลา (Time) และการณ์ลักษณะ (Aspects) พร้อมทั้งได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์กับความคิดเรื่องเวลาและการณ์ลักษณะในภาษาอีกด้วย

ผลงานของอิงอร (2516) เป็นการศึกษาเรื่องกาลในภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างเพื่อศึกษาว่าภาษาไทยมีกี่กาล อะไรบ้าง แต่ละกาลมีลักษณะอย่างไรและมีวิธีแสดงในภาษาอย่างไร ทั้งนี้โดยกล่าวถึงหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับการแสดงกาลในภาษาไทย คำจำกัดความและการแบ่งกาลกับกาลลักษณะ¹² และวิธีการแสดงปัจจุบันกาล อดีตกาล และอนาคตกาล รวมทั้งกาลวิเศษณ์ที่แสดงกาลต่างๆ และที่แสดงลักษณะที่เกิดขึ้นในภาษาไทย

ผลงานของ Ponlasit (1979) เป็นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับความคิดเรื่องเวลา (temporal aspects) ในภาษาไทย ผลงานของ Udom (1979) เป็นบทความเกี่ยวกับคำช่วยหน้ากริยาซึ่งบอกเวลา (temporal preverbs) ในภาษาไทย และผลงานของนิตยา (2522) เป็นบทความเกี่ยวกับการแสดงกาลในภาษาไทย ซึ่งกล่าวว่าเครื่องแสดงกาลในภาษานั้นมีทั้งวลีบอกเวลา คำชี้เวลา คำชี้กาลลักษณะ คำกริยา และปริบท

ผลงานวิทยานิพนธ์ของ Tasanalai (1983) เป็นการศึกษาการณลักษณะ (Aspects) ในภาษาไทย และกล่าวว่าภาษาไทยมีการแสดงการณลักษณะได้ 5 วิธี คือ 1) การเพิ่มคำวิเศษณ์ 2) เป็นคุณลักษณะประจำทางความหมายของคำกริยาเอง 3) การเพิ่มคำแสดงการณลักษณะ 4) การตีความจากปริบท 5) ผู้ร่วมสนทนามีความรู้ทางโลกร่วมกัน

ผลการศึกษาเรื่องกาลเวลาและการณลักษณะนี้ อีกส่วนหนึ่งจะรวมอยู่ในการศึกษาเกี่ยวกับกริยาริยาง (Serial verbs) ที่จะกล่าวถึงต่อไป

ผลงานเกี่ยวกับกริยาลีในภาษาไทยและใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ที่ต่างไปจากงานที่กล่าวถึงมาแล้วทั้งหมดคืองานของ Tasaniya (1976) ซึ่งใช้ทฤษฎีแทกมีนิกในการวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งประเภทคำกริยาในภาษาไทยโดยใช้แนวแทกมีนิก ในผลงานนี้แม้ว่าจะเป็นการศึกษาเรื่องคำกริยาในภาษาไทยแต่ก็มีการให้รายละเอียดเรื่องอนุภาค เรื่อง กาลวิเศษณ์และกริยาลีด้วย

ผลงานที่ใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรตแบบต่างๆ เป็นแนวในการวิเคราะห์กริยาลีในภาษานั้นเท่าที่ค้นหาผลงานได้มีผลงานของ Needleman (1973) ซึ่งเป็นการศึกษาโครงสร้างกริยาในภาษาไทย ใช้แนววิเคราะห์ตามแบบของ Chomsky (1965)¹³ ซึ่งในบทที่ 4 มีการศึกษาเรื่องกริยาริยาง (Serial verbs) ด้วย ผลงานของ Namtip (1985) เป็นการวิเคราะห์แบบทฤษฎีผูกมัด (Government and Binding Theory)¹⁴ ในการศึกษาคำกริยาเกี่ยวกับการพูด (saying) และการคิด (thinking) ในภาษาไทย ผลงานของประภัสสร (2533) ใช้หลักการควบคุมซึ่งเป็นทฤษฎีย่อยของทฤษฎีปกครองและผูกมัดในการวิเคราะห์กริยา กริยาที่มีคุณสมบัติในการควบคุมประธานของอนุประโยคในภาษาไทย ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า กริยาที่มีคุณสมบัติในการควบคุมประธานของอนุประโยคคือกริยากรรมที่ต้องการอนุประโยคเป็นบทกรรมและโครงสร้างส่วนที่ตามมาข้างหลังของกริยากรรมจะบอกได้ว่ากริยานั้นเป็นกริยาควบคุมหรือไม่

ผลงานของ Prapa (1990) เป็นการศึกษาเรื่อง Auxiliaries ในภาษาไทยโดยใช้แนวทฤษฎี Head-Driven Phrase Structure Grammar ของ Pollard และ Sag (1989)¹⁵ เป็นแนวในการวิเคราะห์ Prapa กล่าวว่าเป็นการวิเคราะห์ทั้งเรื่องระบบหน่วยคำ ระบบวากยสัมพันธ์และระบบความหมายของคำที่คนทั่วไปเรียกว่า “Auxiliaries” แต่ในผลงานของ Prapa เรียกว่า “Temporal verbs”

แนวทฤษฎีอีกทฤษฎีหนึ่งที่มีผู้นำมาใช้ในการวิเคราะห์กริยาลีในภาษาไทยคือ แนวไวยากรณ์อรรถการก (Lexicase) โดยเริ่มจากงานของ Pranee (1974) เกี่ยวกับการศึกษาคำกริยากรรมในภาษาไทย Pranee (1974) นำเสนอเรื่องระบบของการกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการก รูปแบบของการก และเครื่องหมายไว้ในบทที่ 2 บทที่ 3 เป็นการศึกษากริยากลุ่มคำกริยากรรมที่สำคัญ 3 กลุ่มคือ agentive dative และ instrumental บทที่ 4 เป็นการศึกษาการเปลี่ยนรูป (derivation) ของกริยากรรม แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของคำกริยากรรมและคำกริยากรรมในภาษาไทย เช่น คำกริยา “เปิด” โครงสร้างกริยาลี “ถูก” ก็อธิบายรวมไว้ในบทนี้ บทที่ 5 เป็นการศึกษาโครงสร้าง “ว่า” และนามวลี “ที่” บทที่ 6 เป็นการศึกษากริยากรรมและการเกิดในโครงสร้างส่วนขยายที่เป็นกริยาซ้อนในประโยค ส่วนบทที่ 6 เป็นการศึกษาเรื่องประโยคซ้อนโดยใช้ไวยากรณ์อรรถการกในการวิเคราะห์ และสามารถอธิบายโครงสร้างประโยคซ้อนแสดงให้เห็นส่วนที่ไม่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างผิวได้ ทั้งๆ ที่ไวยากรณ์อรรถการกไม่ได้แยกความแตก

ต่างระหว่างโครงสร้างลึกและโครงสร้างผิว

ผลงานที่ใช้ไวยากรณ์อรรถการในการศึกษากิริยาลีในภาษาไทยยังมีอีกเช่น Kitima (1994a) เป็นบทความเกี่ยวกับ Auxiliaries ในภาษาไทย และ Kitima (1994b) เป็นวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการแบ่งประเภทของกิริยาในภาษาไทยโดยใช้แนวที่เรียกว่า Lexicase Dependency Approach

จากผลงานที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาวิเคราะห์กิริยาลีในลักษณะการศึกษาหมวดคำ ในระยะหลังจะมีการศึกษากิริยาลีในแนวกริยาเรียง นั่นคือมีสมมติฐานว่าหมวดคำที่เคยจัดเป็นคำหน้ากริยา คำกริยาหลักและคำหลังกริยาเป็นคำกริยาด้วยกันทั้งหมด ซึ่งหน่วยสร้างกิริยาลีจะประกอบด้วยกริยาและกริยาเรียง คำว่า “กริยาเรียง” มีคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาอังกฤษอยู่หลายคำ เช่น Verb Serialization, Serial Verbs, Verbs-in-series, ฯลฯ การศึกษากิริยาเรียงในระยะต้นๆ ก็มีการศึกษาในลักษณะของหมวดคำบ้างเช่นกัน และก็มีกรณานำวิเคราะหโดยแนวอรรถศาสตร์เข้ามาเป็นหลักอีกด้วย

ผลงานของ Vis (1978) ชื่อ “Aspects of Verb Serialization in Thai” เป็นการศึกษาเรื่องกริยาเรียงในกิริยาลีของภาษาไทยโดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต ทั้งนี้โดย Vis ได้แสดงไว้ในบทที่ 1 ถึงบทที่ 4 ว่าในการเรียงกันของกิริยาลีนั้นประกอบด้วยคำกริยาและหน่วยอื่นๆ ที่อาจจะจัดอยู่ในหมวดคำ Modal หรือคำบุพบท (Preposition) หรือคำขยายก็ได้ (Complementizer) ส่วนในบทที่ 5 ได้วิเคราะห์ว่าเรื่องกิริยาลีซึ่งมาจากการมีกิริยาลีในโครงสร้างลึกที่ต่างกันมารวมกัน ในที่สุด Vis ได้ให้ข้อสรุปว่า จากโครงสร้างกิริยาลีที่มีกริยาเรียงกันทำให้โครงสร้างนั้นเหมือนมีคำกริยาหลัก 2 ตัวเรียงกันนั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีกฎโครงสร้างมาอธิบายการเกิดของกริยาคำที่สอง

บทความของนิตยา (2523) เกี่ยวกับกิริยาลีในภาษาไทยกล่าวว่า ส่วนประกอบของกิริยาลีนั้น ถ้าไม่นับว่านามวลีเป็นส่วนหนึ่งของกิริยาลีก็จะเห็นว่ามีคำอยู่ 7 ชนิดที่เกิดอยู่ในกิริยาลีได้ คำทั้ง 7 ชนิดนี้บางคำมีข้อจำกัดด้านชนิดของคำ (Subcategorization Restrictions) เพียงข้อเดียว บางคำก็มีข้อจำกัดด้านชนิดของคำมากกว่าหนึ่งข้อ การจัดโดยใช้เกณฑ์จำกัดด้านชนิดของคำนี้อาศัยหลักวากยสัมพันธ์และการปริวรรต ซึ่งทำให้แบ่งประเภทคำที่เกิดในกิริยาลีได้เป็น 7 ชนิดคือ คำหน้ากริยา คำกริยาช่วย คำกริยากรรม คำกริยากรรม 2 ชนิด คำหลังกริยา และคำหลังกิริยาลี

บทความของพัน เตอดิ่ง (2526, 2527) เป็นบทความเกี่ยวกับชนิดของภาคแสดงและการใช้คำเสริมกริยาบางคำในภาษาไทยตามลำดับ พัน เตอดิ่ง (2526) ศึกษาภาคแสดงในภาษาไทยโดยใช้หลักโครงสร้างและความหมายภาคแสดงมี 4 ประเภทคือ ภาคแสดงที่เป็นนาม เป็นคุณศัพท์ เป็นกริยา และเป็นประโยค และในส่วนของภาคแสดงที่เป็นกริยานั้นแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ ภาคแสดงที่เป็นคำกริยาคำเดียว ที่เป็นคำกริยาหลายคำติดต่อกัน และที่เป็นกริยา-คำซ้อนหน้า-กริยา ส่วนพัน เตอดิ่ง (2527) วิเคราะห์คำคุณศัพท์ที่ทำหน้าที่เสริมความหมายของกริยาหรือของ คุณศัพท์ที่อยู่ข้างหน้าให้สมบูรณ์โดยแสดงให้เห็นทิศทาง บอกการณ์ลักษณะหรือคุณลักษณะ เน้นน้ำหนักหรือแสดง ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการวิเคราะห์การใช้และความหมายของคำเสริมกริยา 5 คำ คือ “ไป” “เข้า” “ขึ้น” “ลง” และ “เสีย”¹⁶

งานวิทยานิพนธ์ของ Tasane (1984) เป็นการศึกษาเรื่องคำกริยาเรียงของคำนามและคำกริยา (Conjunct Verbs) และกริยาเรียง (Verb-in-Series) ในกิริยาลีในภาษาไทย ซึ่ง Tasane ระบุว่าโครงสร้างที่เกิดในหลายภาษาจัดเป็นการวิเคราะห์โดยไม่ได้ระบุแนวทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งที่ชัดเจน แต่มีสมมติฐานว่าแนวทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานทางวากยสัมพันธ์ (Base Syntactic Component) องค์ประกอบทางความหมาย (Semantic Component) และองค์ประกอบทางเสียง (Phonological Component) พร้อมทั้งมีสมมติฐานอีกว่าในการตีความบางโครงสร้างนั้นจะต้องมีเรื่องของบริบทหรือความรู้เรื่องโลกของผู้พูดและผู้ฟังรวมอยู่ด้วย บทที่ 2 เป็นเรื่อง การทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างกริยาเรียงในภาษาต่างๆ ในโลก ไม่ว่าจะเป็นภาษาในตระกูลอินโด-อารยัน ตระกูลอินโด อีหร่าน ตระกูลดราวิเดียน ตระกูลอัฟริกัน ตระกูลจีน-ทิเบต ตระกูลออสโตรเอเชียติก และตระกูล

ออสโตร-ไท ในท้ายบทที่ 2 Tasane ยังได้ให้คำนิยามคำศัพท์ที่ใช้ในงานไม่ว่าจะเป็นคำว่า Conjunct verbs, Verbs-in-series, Serial Verbs, หรือ Compound Verbs¹⁷ บทที่ 3 เป็นการวิเคราะห์เรื่อง Conjunct Verbs บทที่ 4 เป็นเรื่องกริยาเรียง ส่วนบทที่ 5 เป็นเรื่องกริยาประสม (Compound Verbs) ผลงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้สนใจโครงสร้างกริยาวลีโดยตรง และผู้ที่สนใจทฤษฎีภาษาศาสตร์ด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ศึกษาได้นำเสนอทั้งสองส่วนควบคู่กันไป และกล่าวอย่างเด่นชัดด้วยว่าเป็นการนำเสนอในลักษณะให้นำไปศึกษาวิเคราะห์ต่อๆ ไปได้ ทั้งนี้เพราะยังไม่มีข้อสรุปที่ถูกต้องสูงสุด

Kingkam (1986) ได้วิเคราะห์เรื่องกริยาเรียง (Serial Verb) ในภาษาไทยโดยอาศัยอรรถศาสตร์เป็นหลัก Kingkam ระบุว่าไม่เห็นด้วยกับการวิเคราะห์หน่วยสร้างกริยาเรียงโดยใช้แนวทฤษฎีปริวรรต จากการแบ่งประเภทกริยาเรียงโดยยึดหลักหน้าที่เป็นเกณฑ์ ได้แบ่งกริยาเรียงเป็น 4 ประเภท นั่นคือ 1) เป็นส่วนแสดงของกริยาดำแรก 2) เป็นส่วนขยายกริยาลึกในเรื่องทิศทางและการณ์ลักษณะ (Aspects) 3) เป็นส่วนแสดงความสัมพันธ์ทางการก และ 4) เป็นส่วนแสดงการกระทำที่บังวัตถุประสงค์และการกระทำที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และได้วิเคราะห์กริยาเรียงทั้ง 4 ประเภทโดยใช้แนวอรรถศาสตร์ในรายละเอียด

ผลงานของ Goral (1986) เป็นการศึกษาวิเคราะห์กริยาเรียงของภาษาที่พูดอยู่ในบริเวณเอเชียอาคเนย์ Goral ใช้คำศัพท์ว่า "Verb Concatenation" ในการวิเคราะห์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของกริยาในภาษาที่พูดอยู่ในเอเชียอาคเนย์ และเพื่อนำเสนอแนวการวิเคราะห์ในรูปของการวิเคราะห์ข้ามภาษา (Cross-linguistics Analysis) นั่นคือเป็นการวิเคราะห์ลักษณะภาษาศาสตร์ภูมิศาสตร์ ในบทที่ 1 เป็นการให้คำนิยามและวิธีการศึกษา บทที่ 2 เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับตระกูลภาษา การติดต่อใกล้ชิดกันทางประวัติศาสตร์และการแบ่งประเภทภาษา ซึ่งจัดว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและประวัติ บทที่ 3 เป็นการให้ความรู้แนวทฤษฎีไวยากรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวเดิม แนวโครงสร้าง แนวปริวรรต แนวของ Givon (1977)¹⁸ ในการแบ่งประเภทของกริยา หรือแนวของ Thompson (1980) ในการใช้พื้นฐานทางวาทะ¹⁹ ในการแบ่งประเภท บทที่ 4 เป็นการทบทวนการศึกษาเรื่องกริยาเรียงในภาษากลุ่ม Niger-Congo ในภาษาจีน ในภาษากลุ่มมอญ-เขมรและในภาษากลุ่มทิเบต-พม่า บทที่ 5 เป็นการทบทวนและวิเคราะห์วิจารณ์การศึกษาเรื่องกริยาเรียงในภาษาพม่า เขมร อินโดนีเซีย ไทย และเวียดนามในรายละเอียด บทที่ 6 นำเสนอแนวความรู้เกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ในการวิเคราะห์ การเกิดเรียงกันของกริยา ซึ่งเป็นการนำเสนอเนื้อหาหลักของ Goral และเป็นการวิเคราะห์ในรายละเอียด

นอกจากผลงานหลักๆ ที่กล่าวถึงในเรื่องการศึกษากิริยาเรียงในภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ในอาณานิคมเอเชียอาคเนย์ทั้งหมดแล้ว ยังมีผลงานอื่นๆ อีกที่เกี่ยวกับกริยาเรียงเช่น ผลงานของ Clark (1992) ผลงานของ Supriya (1994) ฯลฯ ผลงานของฮาจิ (2536) ฯลฯ

3) ผลงานที่เกี่ยวกับอนุพากย์และประโยค

การศึกษาวิจัยในเรื่องอนุพากย์และประโยคที่มีลักษณะเป็นการศึกษาโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งโดยไม่ได้ศึกษาภาษาทั้งระบบนั้นมีผลงานมากมาย ดังจะเห็นได้ในตารางต่อไปนี้

อนุพากย์หรือประโยค	
กัลยา (2509)	Soranee (1981)
สายสวาท(2509)	Peansiri (1982)
แสงสุรีย์ (2510)	เพ็ชรศิริ (2525)
คุณฉวีพร (2512)	Dhirawit (1983,1991)
Udom (1969)	ดิเรกชัย(2526)
Campbell (1971)	Stein (1983)
Conklin (1971)	จิราภรณ์ (2526)
Patamaka (1971)	อุไร (2526)
Peansiri (1971)	บุบผ (2527)
Filbeck (1973)	Sirinee (1984)
กาญจนา (2517)	Amara (1985)
Pimpun (1974)	วัชร (2528)
Pongsri (1975)	อภินันท์ (2528)
Navavan(1976)	Udom (1986)
Peansiri (1977)	Chutima (1988)
สุรณี (2520)	Diller (1988)
Boosakorn (1978)	Sirinee (1988)
Grima (1978)	Thomas (1988)
Pasinee (1978)	Hinds (1989)
Soranee (1978)	Namtip (1989)
Aporn (1979)	วิโรจน์ (2532)
Thomas (1979)	Prapa (1990)
Soranee (1979)	วีณา (2533)
Udom (1979)	สุดา (2534)
ดิเรกชัย (2523)	Supriya (1991)
นววรรณ (2523)	ประภา (2535)
ปรานี (2523)	Thanyarat (1991)
พรพิลาศ (2524)	Prapa (1992)
Sirinee (1980)	ชาใจ (2536)
Soranee (1980)	วิไลวรรณ (2536)
Udom (1980, 1983)	Varisa (1994)
Kuno & Preya (1981a,b)	Wachira (1994)

ตารางที่ 3 : ผลงานที่เกี่ยวกับอนุพากย์และประโยค

การศึกษาเรื่องอนุพจน์และประโยคในตารางดังกล่าวข้างบนนี้มีทั้งที่ใช้ไวยากรณ์โครงสร้างตามแบบของวจินันต์ (2521) เช่น ผลงานของสายสวาท (2509) เกี่ยวกับแบบประโยคคำถามและคำตอบที่ใช้พูดในภาษาไทย ผลงานของแสงสุริย์ (2510) เกี่ยวกับแบบประโยคคำสั่งประเภทต่างๆ ที่ใช้พูดกันในประเทศไทย ฯลฯ ที่ใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรตทั้งแบบปี 1957 และ 1965 ของ Noam Chomsky ก็มี เช่น ผลงานของ Pimpun (1974) เกี่ยวกับอนุพจน์ในภาษาไทย ผลงานของ Peansiri (1971) เกี่ยวกับคุณาประโยค ฯลฯ ที่ใช้ทฤษฎีแทกมิมิค เช่น ผลงานของ Patamaka (1971) เกี่ยวกับอนุพจน์ในภาษาไทย ฯลฯ

รูปประโยคที่มีผู้ศึกษามากในช่วงระยะเวลาหนึ่ง คือ รูปประโยค “ถูก” ซึ่งมีลักษณะรูปประโยคที่มีผู้ถูกกระทำเป็นประธานของประโยค มีทั้งที่ศึกษาลักษณะรูปประโยค “ถูก” ในแนวเชิงประวัติ ได้แก่ผลงานของ Amara (1985) ทั้งที่ศึกษารูปประโยคว่ามีโครงสร้างเช่นไร และมีความสัมพันธ์กับประโยคที่มีผู้กระทำเป็นประธานของประโยคและมีผู้ถูกกระทำเป็นกรรมของประโยคอย่างไร เช่น ผลงานของ Filbeck (1973) ผลงานของ Pongsri (1975) ผลงานของพรพิลาศ (2524) เรื่องประโยครับในภาษาไทย ฯลฯ

การศึกษาในเรื่องสรรพนามและการแทนคำนามในระดับประโยคก็มีการศึกษาไว้พอสมควรเช่น ผลงานของ Campbell (1971) ผลงานของนววรรณ (2523) ฯลฯ

การวิเคราะห์เรื่องอนุพจน์และประโยคในระยะหลังมีการใช้ทฤษฎีอรรถศาสตร์เกี่ยวกับอรรถลักษณะเข้ามาประกอบในการวิเคราะห์มากขึ้น เช่น ปราณี (2523) Sirinee (1980)

โดยภาพรวมของการศึกษาวิเคราะห์เรื่องอนุพจน์และประโยคดังกล่าวแล้วข้างต้นนี้ จะเห็นว่าการศึกษาระดับเหนือคำที่เกี่ยวกับเรื่องของอนุพจน์และประโยคนั้นมีรูปแบบที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องนับแต่การศึกษารูปและประโยคของหน่วยสร้างตามแบบไวยากรณ์โครงสร้างแล้ว ก็มีการศึกษารูปและประเภทของหน่วยสร้างตามแบบไวยากรณ์ปริวรรตไวยากรณ์แทกมิมิค และมีการศึกษาขบวนการที่เกิดในการใช้ภาษา (Process) อีกด้วย เช่น ขบวนการการละคำ ขบวนการการเคลื่อนย้ายของคำประกอบ ฯลฯ นั่นคือไม่ศึกษาแต่เฉพาะหน่วย (Item) เท่านั้น แต่มีการวิเคราะห์หาว่าอะไรเป็นตัวกำหนดการใช้หน่วยต่างๆ ในภาษา ทั้งยังมีการนำอรรถศาสตร์เข้ามาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะหลัง ๆ ด้วย ในช่วงต่อไปผู้วิจัยจะนำผลงานที่กล่าวถึงข้างต้นและผลงานอื่นๆ ที่ค้นหามาพบและที่สำคัญมาสังเคราะห์พอเป็นสังเขป

ผลงานของสายสวาท (2509) เป็นการศึกษาแบบประโยคคำถามและคำตอบที่ใช้พูดในภาษาไทย โดยใช้การวิเคราะห์จากตำแหน่งหน้าที่ของคำลงท้ายแสดงคำถามและคำแสดงคำถาม พร้อมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของคำเหล่านี้กับคำอื่นๆ ในประโยค และศึกษาลักษณะคำตอบของคำถามแต่ละประเภทด้วย การศึกษาพบว่า ประโยคคำถามในภาษาไทยมีเครื่องหมายแสดงคำถามอยู่ 2 ชนิด คือ 1) คำลงท้ายแสดงคำถาม (Question Particles) ได้แก่คำ “หรือ” (หรือ, รียัง, รีเปล่า) “ไหม” “จริงไหม” “ถูกไหม” “ใช่ไหม” “ไม่ใช่หรือ” และ 2) คำแสดงคำถาม (Question Words) ได้แก่คำ “ใคร” “ของใคร” “อะไร” “ไหน” “เท่าไร” “กี่” “เมื่อไร” “ทำไม” “อย่างไร” ในบทสรุปได้ให้ตัวอย่างเปรียบเทียบประโยคคำถามในภาษาไทยกับประโยคคำถามในภาษาอังกฤษด้วย

ผลงานของแสงสุริย์ (2510) เป็นการศึกษาประโยคคำสั่งในภาษาไทยโดยใช้กรอบประโยคทดสอบเป็นหลักในการแบ่งประเภทคำที่ปรากฏในประโยค ซึ่งทำให้สามารถแยกประโยคคำสั่งเป็น 4 ประเภท คือ 1) ประโยคคำสั่งที่เริ่มด้วยคำกริยา 2) ประโยคคำสั่งที่เริ่มต้นด้วย “คำเฉพาะ” หรือ “วลีเฉพาะ” ได้แก่คำว่า “อย่า” “กรุณา” “ได้โปรด” “วาน” “ช่วย” “เชิญ” 3) ประโยคคำสั่งที่เริ่มต้นด้วยคำนำกริยาและจบลงด้วยคำว่า “ไป” หรือ “มา” และ 4) ประโยคคำสั่งที่ปรากฏในรูปประโยคบอกเล่าและประโยคคำถาม และยังได้ศึกษาเรื่องคำลงท้ายที่ใช้ในประโยคคำสั่ง ซึ่งได้แก่คำ “จิ” “นะ” “เถอะ” “เถอะนะ” และ “ละ” นอกจากนี้ยังได้แบ่งประโยคคำสั่งที่มีความหมายเชิงต่าง ๆ ออกเป็น 5 ประเภทคือ 1) ประเภทคำสั่งแกล้งบังคับ 2) ประเภทคำสั่งห้าม 3) ประเภทคำสั่งขอร้อง

อื้อฉาว 4) ประเภทคำสั่งเกมชักชวน และ 5) ประเภทคำสั่งเกมแนะนำ ในบทสรุปได้นำเสนอข้อแตกต่างและลักษณะที่เหมือนกันระหว่างคำสั่งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

นอกจากนี้ยังมีผลงานของกาญจนา สว่างดี (2517) เรื่องประโยคและคำที่ใช้คำตอบปฏิเสธในภาษาไทย เป็นการศึกษาเพื่อแบ่งการตอบคำถามเป็นประเภทและพบว่าแต่ละประเภทประกอบด้วยอะไรบ้าง ซึ่งแน่นอนว่าประโยคคำตอบรับหรือปฏิเสธนี้จะต้องเป็นประโยคไม่เริ่ม ซึ่งก็เป็นการวิเคราะห์ตามแนวไวยากรณ์โครงสร้างนั่นเอง บทความของปราณี (2523) เป็นการศึกษาผู้พูดกับประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ โดยศึกษาคำถาม 4 ชนิดที่มีคำลงท้ายแสดงคำถาม “หรือ” “หรือเปล่า” “ใช่ไหม” “ไหม” ซึ่งจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคำถามที่มีคำลงท้ายแสดงคำถามทั้ง 4 คำนี้ แม้จะมีคำตอบรับและปฏิเสธแบบเดียวกัน แต่คำถามทั้ง 4 คำถามมีความหมายต่างกัน และผู้พูดก็จะเลือกใช้คำถามเหล่านี้ในที่แตกต่างกัน นั่นคือลักษณะทางอรรถศาสตร์ก็มีความสำคัญในการอธิบายความแตกต่างของประโยค ไม่ใช่แค่เฉพาะลักษณะทางวากยสัมพันธ์เท่านั้น ผลงานของ Sirinee (1980, 1984, 1988) เป็นการศึกษาเรื่องคำถามตอบรับ-ปฏิเสธในภาษาไทย และข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับคำถามที่ลงท้ายด้วยคำว่า “ไหม” ในภาษาไทย

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาลักษณะประโยคในภาษาไทยถิ่นอีกด้วย เช่นงานของยุบล (2527) เป็นการศึกษาส่วนประกอบประเภทเสริมประโยคในภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งวิเคราะห์หาส่วนประกอบเสริมประโยค ลักษณะโครงสร้างหน้าที่และความหมาย โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารโบราณ ศิลจารึก หนังสือโบราณ หนังสือวรรณกรรมอีสานบางเรื่อง และยังใช้ข้อมูลจากผู้ออกภาษาซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามอีกด้วย ผลการวิเคราะห์พบว่าส่วนประกอบเสริมประโยคในภาษาถิ่นอีสานมีทั้งที่เป็นหน่วยคำอิสระ คำประสม และวลี ส่วนที่เป็นวลีจะปรากฏมากในภาษาพูดมากกว่าในเอกสารโบราณ

ผลงานที่เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นอีกงานหนึ่งคือ งานของวัชร (2528) ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะความคล้ายและความแตกต่างของประโยคคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธในภาษากรุงเทพฯ และภาษาอุดรธานีในด้านรูปและความหมาย โดยใช้ทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรตแปรรูปในการวิเคราะห์โครงสร้างและใช้การวิเคราะห์ความหมายย่อยในการวิเคราะห์ความหมาย ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่าคำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธของภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาอุดรธานีมีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ และมีความแตกต่างบ้างเล็กน้อยในเรื่องรูปคำของคำลงท้ายคำถาม ส่วนเรื่องความหมายก็คงคล้ายคลึงกันอีกเช่นกัน

ผลงานเกี่ยวกับรูปประโยค “ถูก” ในภาษาไทยที่จะกล่าวถึงงานแรกคือ ผลงานของ Filbeck (1973) เป็นการศึกษารูปประโยค “ถูก” ที่ใช้คำกริยา “ถูก” และ “โดน” ซึ่งมุ่งเน้นที่จะชี้ให้เห็นความหมายที่เป็นไปในทางที่ไม่ดี ไม่น่านิยมที่มาพร้อมกับการใช้คำว่า “ถูก” และ “โดน” ในรูปประโยค “ถูก” ในภาษาไทย

ผลงานของ Pongsri (1975) ได้นำเสนอการวิเคราะห์รูปแบบประโยค “ถูก” โดยใช้แนวความสัมพันธ์ทางการก (Case Relationship) และได้ชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์รูปประโยค “ถูก” โดยใช้แนวไวยากรณ์ดั้งเดิม และแนวปริวรรตยังไม่สามารถอธิบายรูปประโยค “ถูก” ได้ดีนัก²⁰ ทั้งไวยากรณ์การกของ Fillmore ก็ยังไม่สามารถใช้อธิบายรูปประโยค “ถูก” ในภาษาไทยได้ทั้งหมด

ผลงานของพรพิลาส (2524) ศึกษาเรื่องประโยครับในภาษาไทย โดยใช้แนวทฤษฎีของไมเคิล เอ. เค ฮัลลีย์²¹ จำแนกประเภทประโยค บทบาทของหน่วยประธาน ซึ่งเป็นบทบาททางความหมายของคำนามที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาและการปรากฏของตัวการในประโยค การวิเคราะห์สรุปได้ว่าประโยครับในภาษาไทยเป็นประโยคที่มีคำกริยาชนิดการแสดง เช่น กิน รัก นอน ไม่ใช่คำกริยาชนิดสภาพ เช่น สาย ใหม่ ยาว หน่วยประธานของประโยครับจะต้องไม่ใช่ผู้แสดงกริยาหรือผู้ก่อเหตุ หน่วยประธานของประโยครับจะมีบทบาทได้ 7 แบบคือ 1) เป้าหมาย “โจรก็หนีไปราบยอก” 2) ผู้รับการกระทบและผู้แสดง “บ้านถูกพัง” 3) ผู้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ “นายทุนคนนี้กู้เงินยาก” 4) สถานที่ “เตียงแบบนี้นอนสบาย” 5) เครื่องมือ “ปากกานี้เขียนดี” 6) วัสดุ “แป้งนี้ทำขนมไม่ได้” 7) ขอบเขตของขบวนการ “เพลงนี้ร้องง่าย”